

Sygn. akt I PK 130/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 11 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa Eugeniusza S., Stanisława P. i Jerzego S.
przeciwko PGE Kopalni Węgla Brunatnego
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 maja 2011 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 23 lutego 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego
Sądowi Okręgowemu.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z 21 października 2009 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy uwzględnił w części powództwa i zasądził od pozwanej: 22.046,30 zł na rzecz Eugeniusza S., 33.540,45 zł na rzecz Stanisława P., 22.394,76 zł na rzecz Jerzego S. Wszystkie kwoty Sąd Rejonowy zasądził z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwów do dnia zapłaty.

W ocenie Sądu Rejonowego pozwana nieprawidłowo określiła charakter pracy górniczej wykonywanej przez powodów, którzy wykazali, że ponieśli szkodę w postaci obniżonej wysokości emerytury w związku z wystawieniem przez pracodawcę niewłaściwych świadectw pracy. Treść świadectwa pracy określona została przez art. 97 § 2 k.p. oraz § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowej treści świadectwa pracy oraz sposobu i trybu jego wydawania i prostowania z dnia 15 maja 1996 roku (Dz.U. Nr 60, poz. 282). Zgodnie z art. 97 § 2 k.p. w świadectwie pracy należy podać między innymi informacje dotyczące okresu i rodzaju wykonywanej pracy, zajmowanych stanowisk, a także inne informacje niezbędne do ustalenia uprawnień pracowniczych i uprawnień z ubezpieczenia społecznego. Zakres informacji, które zgodnie z § 1 rozporządzenia określone zostały jako niezbędne do ustalenia uprawnień pracownika ze stosunku pracy i ubezpieczenia społecznego obejmuje także wiadomości dotyczące okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Dodatkowym potwierdzeniem zakresu obowiązków pracodawcy, co do wykazania okresów pracy górniczej są przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Zgodnie z art. 125a ust. 2 płatnik składek jest zobowiązany do wystawienia dokumentów (zaświadczeń) w celu udowodnienia okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, okresów pracy górniczej oraz okresów pracy na kolei. Sąd I instancji stwierdził, że przepisy nie nakładają na organ rentowy obowiązku kontrolowania zgodności treści świadectwa pracy z danymi zawartymi w dokumentacji pracodawcy dotyczącymi wykonywania pracy górniczej i nie można go obarczać odpowiedzialnością (czy choćby współodpowiedzialnością) za błąd pracodawcy wynikający z trudności interpretacyjnych i stosowania przepisów prawa. W tym kontekście podkreślono, że powodom nie przysługiwało w pierwszej kolejności

roszczenie odszkodowawcze do organu rentowego. W konsekwencji pozwany pracodawca, który nienależycie wykonał obowiązki związane z wydaniem świadectwa pracy, ponosi odpowiedzialność za szkodę na podstawie art. 471 k.c. Odpowiedzialność pozwanej według przepisów prawa cywilnego wymaga również zastosowania tych przepisów do oceny przedawnienia roszczeń odszkodowawczych. W konsekwencji zastosowanie mają reguły ogólne przedawnienia roszczenia odszkodowawczego i 10-letni okres przedawnienia z art. 118 k.c. w związku z art. 120 k.c. Do roszczenia powodów nie ma zastosowania art. 291 § 1 k.p.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 23 lutego 2010 r. oddalił apelację pozwanej. Podzielił stanowisko Sądu I instancji, że pozwana ponosi względem powodów odpowiedzialność na podstawie art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. za szkodę wywołaną wystawieniem wadliwego świadectwa pracy. Skutkami błędów popełnionych przez pracodawcę nienależycie wykonującego swe obowiązki nie można obciążać organu rentowego. Sąd Okręgowy stwierdził, że skoro pozwana ponosi odpowiedzialność na podstawie przepisów prawa cywilnego, to do przedawnienia roszczeń powoda mają zastosowanie przepisy części ogólnej k.c. (art. 117-125 k.c.).

Powyższy wyrok pozwana zaskarżyła w całości skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenia prawa materialnego poprzez: 1) niewłaściwe zastosowanie art. 6 k.c. w związku z art. 471 k.c. – przez przyjęcie, że skarżący nienależycie wykonał swoje zobowiązanie związane z prowadzeniem dokumentacji pracowniczej, oraz że wykazano istnienie adekwatnego związku przyczynowego między nieprawidłowym prowadzeniem dokumentacji pracowniczej i wydaniem świadectwa a szkodą, 2) niewłaściwe zastosowanie art. 471 k.c. – przez przyjęcie, że skarżący, wydając świadectwo pracy w sposób nienależyty wykonał swoje zobowiązanie prowadzenia dokumentacji pracowniczej, oraz że uczynił to w sposób zawiniony, 3) niewłaściwe zastosowanie art. 471 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. – przez przyjęcie istnienia adekwatnego związku przyczynowego między wydaniem świadectwa pracy górniczej a poniesioną szkodą, 4) niewłaściwe zastosowanie art. 365 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że prawomocnym orzeczeniem sądu wydanym w innym postępowaniu, którego stroną nie był skarżący, związany

jest także sąd II instancji, 5) niewłaściwe zastosowanie art. 362 k.c. w związku z art. 471 k.c. – przez nieuwzględnienie przyczynienia się powodów do powstania szkody przez brak należytej staranności przy składaniu wniosku o emeryturę, zwłokę w złożeniu wniosku o przeliczenie świadczenia, a także przez brak odwołania się od decyzji organu rentowego ustalającej wymiar emerytury, 6) niewłaściwe zastosowanie art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS – przez przyjęcie, że organ rentowy nie ponosi żadnej odpowiedzialności za wydanie błędnej decyzji, 7) niewłaściwe zastosowanie art. 291 §1 k.p. w związku z art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. – przez przyjęcie, że roszczenie odszkodowawcze z tytułu nienależytego wykonania przez pracodawcę zobowiązania prowadzenia dokumentacji pracowniczej, pozostające w związku ze stosunkiem pracy, nie podlega przedawnieniu zgodnie z art. 291 § 1 k.p., ewentualnie błędną wykładnią i niewłaściwe zastosowanie art. 118 k.c. – przez przyjęcie, że roszczenia powodów jako pozostające w związku ze świadczeniem okresowym nie podlega 3-letniemu przedawnieniu.

Jako okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano na: jej oczywistą zasadność. Zaskarżony wyrok wydany został w oparciu o wyroki i decyzje ZUS z innych postępowań, w których pozwany nie uczestniczył. Wyroki w tych innych sprawach stanowiły jedyny dowód nienależytego wykonania zobowiązania prowadzenia dokumentacji pracowniczej. Powodowie nie wskazali żadnych okoliczności faktycznych związanych ze świadczoną u strony skarżącej pracą, z których wynikałoby, że pozwany w sposób nienależyty wypełnił ciężący na nim obowiązek prawidłowego określenia charakteru pracy powodów. Sąd opierając się na wymienionych decyzjach, niezasadnie przyjął odpowiedzialność skarżącego na podstawie art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p.; powołano się również na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które sformułowano w formie następujących pytań: a) czy możliwe jest przyjęcie odpowiedzialności pracodawcy z tytułu zawinionego, nienależytego wykonania zobowiązania prowadzenia dokumentacji pracowniczej jedynie w oparciu o decyzję wydaną w innym postępowaniu, którego pracodawca nie był stroną ani nie też w ogóle nie był powiadomiony o prowadzeniu takiego postępowania, bez przeprowadzenia w

zakresie nienależytego wykonania zobowiązania przez skarżącego żadnych samodzielnych ustaleń przez sąd pracy, b) czy możliwe jest przyjęcie istnienia adekwatnego związku przyczynowego między wydaniem przez skarżącego świadectwa pracy górniczej nie uwzględniającego pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym a poniesioną przez pracownika szkodą w postaci zaniżenia świadczeń emerytalnych w sytuacji występowania innej okoliczności pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą, a polegającej na całkowitym braku zainteresowania powoda inną kwalifikacją jego pracy, c) czy sąd opierając swój wyrok na orzeczeniu innego sądu wydanego między innymi stronami, (również decyzji organu rentowego) ma obowiązek uzasadnienia dlaczego wykorzystał taki wyrok (decyzję), d) czy okoliczności braku należytej staranności przy składaniu wniosku o emeryturę, zwłoki w złożeniu przez powodów wniosku o przeliczenie świadczenia, a także brak odwołania się od decyzji organu rentowego ustalającej wymiar emerytury winna zostać oceniona z punktu widzenia przyczynienia się powodów do wyrządzenia szkody, e) jaki zakres ma koncepcja obiektywnej wadliwości decyzji organu rentowego i jaki jest zakres odpowiedzialności organu rentowego w przypadku, gdy organ rentowy samodzielnie ocenia przesłanki nabycia prawa z ubezpieczenia społecznego, f) czy w razie stosowania w sprawie przepisów prawa cywilnego dotyczących przedawnienia, do szkody powstającej sukcesywnie w każdym miesiącu wypłaty niższego świadczenia emerytalnego, zastosowanie ma 3-letni okres przedawnienia z art. 118 k.c. dla roszczeń o świadczenie okresowe, czy też ogólny 10-letni termin. Skarżący wskazał także na potrzebę wykładni przepisu prawnego wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów – art. 291 § 1 k.p. w kwestii jego zastosowania do roszczeń z zakresu prawa pracy, nie będących roszczeniami istniejącego stosunku pracy, lecz ściśle związanymi z wcześniej istniejącym stosunkiem pracy.

Wniesiono również o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się mieć uzasadnione podstawy. Zasadniczo z tego powodu, że zasadny okazał się zarzut naruszenia art. 291 § 1 k.p. Dotychczasowe rozbieżności i kontrowersje zostały bowiem ostatecznie rozstrzygnięte w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 r., I PZP 5/10 (dotychczas niepublikowana). W uchwale tej rozstrzygnięto, że roszczenia o odszkodowanie z tytułu otrzymywania niższej emerytury wskutek wydania przez pracodawcę niewłaściwego świadectwa pracy oraz niewydania zaświadczenia o pracy górniczej przedawnia się na podstawie art. 291 § 1 k.p. Tymczasem sądy obu instancji przyjęły, że do dochodzonego roszczenia ma zastosowanie 10 letni okres przedawnienia z art. 118 k.c. Skład orzekający w niniejszej sprawie podzielił rozstrzygnięcie i motywy powołanej uchwały I PZP 5/10. Przedawnienie roszczeń za szkodę wywołaną wadami wynikającymi z dokumentacji pracowniczej należy do materii prawa pracy, jak i roszczeń z nimi związanych wymaga jednakowego liczenia terminów przedawnienia. Odpowiedzialność pracodawcy za szkody wyrządzone na skutek niewydania lub wydania niewłaściwego dokumentu ze stosunku pracy dla celów ubezpieczeniowych jest sprawą nieuregulowaną w przepisach prawa pracy, co uzasadnia posiłkowe stosowanie przepisów kodeksu cywilnego. Jednak nie przesądza to o dopuszczalności stosowania przepisów k.c. o terminach przedawnienia roszczeń.

Ponadto należy stwierdzić, że sąd pracy nie był związany ustaleniem charakteru niewłaściwie udokumentowanej pracy górniczej. Wynika z tego, że Sąd Okręgowy nie był zwolniony w rozpoznawanej sprawie z obowiązku ustalenia, czy rzeczywiście wykonywana praca była objęta wyższym przelicznikiem do wyliczenia emerytury górniczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I PK 61/10 (niepublikowany)).

Uzasadnione także okazały się zarzuty dotyczące niewykazania niewłaściwego wykonania obowiązku przez pracodawcę, a w szczególności stopnia zawinienia i związku przyczynowego ze szkodą (art. 471 k.c. oraz art. 6, art. 361, art. 362 k.p.c.). W tym stanie rzeczy konieczne jest ustalenie w powyższym zakresie. Ponadto trzeba uwzględnić problem przyczynienia się pracownika do

powstania szkody. Należy przyjąć, że to właśnie pracownik powinien zadbać o wydanie poprawnego dokumentu. Nie ulega bowiem wątpliwości, że to pracownik jest najlepiej zorientowany jaką pracę i kiedy świadczył oraz, czy praca ta była świadczona w szczególnych (górnictwych) warunkach. Bierne zachowanie pracownika powinno być brane pod uwagę przy ocenie stopnia jego przyczynienia się do powstania lub zwiększenia wyrządzonej przez pracodawcę szkody – uzyskania zaniżonych świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Nieuzasadniony okazał się natomiast zarzut naruszenia art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy systemowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I PK 92/10 i cytowane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego) .

Tak więc można stwierdzić, że w większości zasadne okazały się zarzuty naruszenia prawa materialnego i procesowego. Także zagadnienia prawne skargi kasacyjnej w zakresie zawinienia i stopnia przyczynienia się pracodawcy oraz pracownika do powstałej szkody mają istotne znaczenia dla ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z art. 125 ustawy emerytalnej pracodawcy nie mają obowiązku wyręczania pracowników w sporządzaniu wniosków emerytalnych, a jedynie mają obowiązek współdziałania w gromadzeniu dokumentów oraz udzielania niezbędnych informacji dla uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że zaniechanie terminowego skorygowania wadliwych dokumentów nie mogą być pomijane przy ocenie podstaw prawnych i rozmiaru odpowiedzialności za szkodę powstałą na skutek otrzymywania zaniżonych świadczeń emerytalnych.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.